

Ομιλία της κυρίας Θεώνης (Νέλλη) Φεφέ. Εκφωνήθηκε στον Καθεδρικό Ναό της Μαρτυρικής πόλης των Καλαβρύτων στις 14-08-2021.

Σεβασμιότατε, Αξιότιμε κε βουλευτή, Αξιότιμε κε Δήμαρχε, Συμπατριώτισσες και Συμπατριώτες.

Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ μέρους όλων τον Δήμο Καλαβρύτων, το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, και τις Ενώσεις Καλαβρυτινών Αθήνας και Θυμάτων Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος για τη διοργάνωση της σημερινής εκδήλωσης και για την ευκαιρία που μας δίνεται μια φορά το χρόνο να συναντιόμαστε και να αποτιούμε τον οφειλόμενο φόρο τιμής στην ηρωίδα Καλαβρυτινή μάνα.

Επίσης θα ήθελα να σας ευχαριστήσω θερμά για την τιμή που μου κάνατε να με καλέσετε να μιλήσω σήμερα εδώ.

Σήμερα τιμούμε την Καλαβρυτινή μάνα αυτή την ηρωίδα που έθαψε τους νεκρούς της και κατόρθωσε μέσα από όλη αυτή τη φρίκη να βρει τη δύναμη και το κουράγιο να μεγαλώσει τα παιδιά της και να ξαναχτίσει από τις στάχτες τον τόπο τούτο,.

Η καταστροφή των Καλαβρύτων από τους Γερμανούς και η εκτέλεση είναι γνωστά σε όλους μας αφού από τους παρισταμένους άλλοι τα έζησαν και άλλοι τα άκουσαν. Πολλοί ομιλητές πριν από μένα έχουν διηγηθεί τα γεγονότα και έχουν περιγράψει με λεπτομέρειες πως οι ηρωικές εκείνες Καλαβρυτινές μανάδες κατάφεραν να σταθούν πάλι στα πόδια τους και να στήσουν εκ του μηδενός μια κοινωνία που προόδευσε.

Άλλωστε χάρη στη δύναμη και στο μεγαλείο της ψυχής τους βρισκόμαστε εμείς εδώ σήμερα γιατί χωρίς αυτές δεν θα υπήρχαν ούτε Καλάβρυτα ούτε Καλαβρυτινοί.

Σήμερα λοιπόν δεν θα ήθελα να επαναλάβω πράγματα τα οποία σας είναι γνωστά αλλά να μοιραστώ μαζί σας μόνο δύο τραγικές σκηνές που μου έχει διηγηθεί ο πατέρας μου επειδή ακριβώς συνοψίζουν το μέγεθος του δράματος και τις δοκιμασίες που έζησαν εκείνες οι μανάδες με τα μικρά παιδιά τους.

Πρώτη αφήγηση

Την επόμενη μέρα της καταστροφής η κάθε οικογένεια προσπάθησε με κάθε μέσο που διέθετε να θάψει τους νεκρούς της. Ο παππούς μου ο Μιχάλης βρέθηκε πλακωμένος κάτω από άλλους επτά. Η γιαγιά μου η Θεώνη με την βοήθεια τριών άλλων γυναικών - η μία βοηθούσε την άλλη- τον μετέφεραν στο νεκροταφείο όπως και τον αδελφό του Αλέκο.

Ο θείος μου ξεκίνησε να ανοίγει έναν πρόχειρο τάφο με ένα δανεικό κασμά. Συνέχισε να σκάβει με τα χέρια του, με πέτρες και ξύλα που μάζεψαν από γύρω και ο πατέρας μου τραβούσε με τα χέρια του το παγωμένο χώμα.

Η γιαγιά μου με την συννυφάδα της την Κατίνα και τη θεία μου έπλυναν και καθάρισαν τους νεκρούς και βοηθούσαν όπως μπορούσαν στο σκάψιμο. Δέσανε τα χέρια των νεκρών σταυρωτά όπως συνηθιζόταν τότε με τα μαντήλια που είχαν οι εκτελεσμένοι στις τσέπες τους. Κατόπιν τους έβαλαν στο φρεσκοσκαμμένο τάφο πρόχειρα τον ένα δίπλα στον άλλο.

Είπε η Κατίνα. Θεωνίτσα πρέπει να τους λύσουμε τα χέρια. Δεν κάνει τώρα που θα τους σκεπάσουμε να είναι δεμένα τα χέρια τους. Μόλις έλυσαν το μαντήλι τα χέρια του παππού μου άνοιξαν μόνα τους και

αγκάλιασαν τον αδελφό του που φαινόταν σα να χαμογελάει. Αγαπημένοι στη ζωή και στο θάνατο.

Μια δεύτερη εξίσου δυνατή σκηνή συνέβη την επόμενη μέρα, όταν πήγαν πάλι στο νεκροταφείο για να δουν σε τι κατάσταση είναι οι νεκροί τους. Τα βράδια οι νεκροί κινδύνευαν από τα αγρίμια και τους σκύλους που κατέβαιναν τους ξέχωναν και τους έτρωγαν. Οι χήρες ήταν σε επιφυλακή στο νεκροταφείο για να προστατεύσουν τους νεκρούς τους. Η γιαγιά μου με τους δύο γιους της και την κόρη της και η συννυφάδα της η Κατίνα με τον μόλις οκτώ μηνών γιο της αγκαλιά πήγαν στο νεκροταφείο. Ξαφνικά η γιαγιά μου βλέπει την Κατίνα να βγάζει τα χόματα από τον τάφο και να ξεσκεπάζει το κεφάλι του άντρα της. Τι κάνεις εκεί της λέει. Τότε η Κατίνα σήκωσε το μωρό και έβαλε το προσωπάκι του αντικρυστά στο πρόσωπο του άντρα της και της απάντησε

Του δείχνω το πρόσωπο του πατέρα του για να μη τον ξεχάσει

Αυτό για να συνειδητοποιήσουμε σε τι κατάσταση βρέθηκαν αυτές οι γυναίκες ακροβατώντας μεταξύ απελπισίας, τρέλας και λογικής.

Αυτά τα δύο περιστατικά φυσικά δεν είναι τα μόνα που μου έχει διηγηθεί ο πατέρας μου. Οι διηγήσεις του είναι πολλές και φορτισμένες με έντονη συγκίνηση. Όμως τα διάλεξα διότι αντικατοπτρίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα όσα συνέβησαν εκείνες τις μέρες.

Καθένας που τα ακούει θα πίστευε ότι η ζωή για αυτές τις γυναίκες είχε τελειώσει οριστικά.

Και όμως σε πείσμα όλων των δεινών τους και με ελάχιστη βοήθεια από την Πολιτεία συνέχισαν να ζουν και να αγωνίζονται, κατάφεραν να αναστήσουν τα παιδιά τους και να φτιάξουν μαζί τους μέσα από τη στάχτη τα καινούρια Καλάβρυτα.

Σήμερα οι μάνες αυτές δεν είναι αναμεσά μας. Τις θυμόμαστε όμως
όλοι με αγάπη και σεβασμό.

Σας ευχαριστώ πολύ